

فراسوی ترجمه

سیری در ترجمه های فارسی قرآن (۱۰)

اشاره:

سلسله نوشتار " فراسوی ترجمه " تلاش دارد تا با مطالعه مورد پژوهانه، گزارشی توصیفی و تاریخی از ترجمه های قرآن به زبان فارسی و سیر تحول ترجمه نگاری قرآن را ارائه نماید. در هر شماره از این سلسله، به تفکیک هر قرن، ترجمه های قرآن مربوط به همان سده، معرفی و تبیین می شود.

عبدالمحمد آیتی (۱۳۶۷ ش)

استاد عبدالمحمد آیتی (متولد ۱۳۰۵) یکی از برجسته ترین مترجمان و ادبای امروز ایران و عضو فرهنگستان زبان و ادبیات فارسی است. ترجمه او از قرآن کریم در سال ۱۳۶۷ به چاپ رسید و با استقبال خوانندگان و توجه ویژه منتقدان عرصه ترجمه مواجه شد. به اعتقاد یکی از ترجمه پژوهان معاصر این اثر ارزش ادبی فراوان دارد و از جمله آثار ماندنی و جاوید به شمار می رود. وی سلامت و استحکام جمله بندی، پرهیز از سره نویسی فارسی، اجتناب از عربی گرائی افراطی و دوری از هر گونه حشو و زوائد را از ویژگی های این ترجمه ارزشمند می داند. البته همین ترجمه پژوه، بیش از صد و هفتاد اشکال خرد و کلان نیز بر این ترجمه گرفته است. [۱] این ترجمه از جهت گزینش معادل های زیبا برای کلمات موجود در قرآن ستوده شده است. به دلیل اهمیت و ارزش ترجمه آیتی، مقالات متعددی در نقد آن به رشته تحریر در آمده است و این ترجمه را از جهت ساختار نحوی و صرفی عبارات، واژه گزینی، عدول از قرائت مشهور و میزان دخالت عنصر تفسیر بررسی کرده اند.

بدون اغراق این ترجمه یکی از دقیق ترین و شیوا ترین ترجمه های معاصر است، آقایان ملکیان، مهدوی راد، خرمشاهی، خانی در مؤخره ترجمه، آن را از حیث صحت و امانت و به کار گیری معادلهای مصطلح در فارسی

امروزین و در عین حال روانی، شیوایی و سادگی بهترین ترجمه در میان ترجمه های منتشر شده در پنجاه سال اخیر می دانند

ابو القاسم امامی (۱۳۷۰ ش)

دکتر ابوالقاسم امامی از اساتید دانشکده الهیات دانشگاه تهران دارای ترجمه ای است از قرآن مجید که در سال ۱۳۷۰ ش منتشر گردید. در این اثر مترجم سعی نموده با استفاده از توانایی های زبان فارسی دری و ترجمه های کهن فارسی ترجمه ای استوار ارائه دهد، که از جهت بلاغت و شیوایی همخوان و هماهنگ با قرآن باشد. [۲] از این جهت ترجمه ای محتوایی با در نظر گرفتن قواعد زبانی و مراعات شرایط ساختاری جملات در زبان فارسی ارائه شده و افزوده ها و توضیحات و سیمی در آن به چشم نمی خورد و موارد اندکی که موجود است بدون پرناتز در داخل متن ذکر شده است. علاوه بر این آنچه از آیات به ضرورت بلاغت حذف گشته در پاورقی توضیح داده شده تا متن کلام دچار از هم گسیختگی نشود. یکی دیگر از نکات مثبت ترجمه این است که برای بسیاری از کلمات قرآنی که عین عربی آنها در ترجمه های دیگر ذکر گشته معادل یابی شده است. [۳] یکی از ترجمه پژوهان معاصر این ترجمه را بهترین ترجمه قرآن تا زمان حاضر دانسته است و برای آن ویژگی هائی مانند: معادل یابی کلمات قرآن بر پایه فارسی روان، نشان دادن توانایی زبان فارسی در ارائه پیام الهی، ارائه هنر زیبا شناختی لفظی و معنوی زبان فارسی و درآمیختن اسلوب ادب و شیوه هنر بر شمرده است. [۴]

سید جلال الدین مجتبیوی (۱۳۷۲ ش)

استاد سید جلال الدین مجتبیوی (۱۳۷۸-۱۳۰۷ ه ش) که چندین سال ریاست دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران را به عهده داشت آثار متنوعی در زمینه ترجمه از زبان انگلیسی و عربی تألیف کرده است. یکی از ارزشمندترین آثار ماندگار استاد، ترجمه و توضیح قرآن حکیم است که توسط حسین استاد ولی ویرایش شده و در سال ۱۳۷۲ چاپ و شده است. [۵]

این ترجمه از دقیق ترین و صحیح ترین ترجمه های معاصر می باشد. مترجم تأکید بسیاری بر رعایت دقت و همگامی ترجمه با متن داشته است.

روش مترجم مطابقت دقیق ترجمه با متن آیات بوده که اضافات و توضیحات تفسیری را برای درک و فهم معانی آیات همراه ترجمه آورده است.

مترجم در مؤخره اعلام می کند که در این برگردان تا آنجا که میسر بوده از کلمات فارسی استفاده کرده ولی اعتقادی به نوشتن فارسی سره نداشته است. یکی از خصوصیات ممتاز این ترجمه آن است که مترجم سعی کرده از کلمات عربی کمتر استفاده کند و برای آنها معادل‌های فارسی در نظر بگیرد و دیگر اینکه در برگرداندن واژه های قرآنی و ترکیب آیات دقت زیادی به کار گرفته است. [۶]

ترجمه تفسیر بیان السعاده (۱۳۷۲ ش)

تفسیر بیان السعاده از حاج سلطان محمد تابنده گنابادی معروف به سلطانعلیشاه از علمای صوفی است. همت مفسر در ارائه مباحث عرفانی و فلسفی با گرایش شیعی و بهره گیری از اقوال معصومین (ع) است. ترجمه آیات توسط مترجمین محمد رضا خانی و حشمت الله ریاضی به زبان ساده و روان و تا حدی تحت اللفظی اما با رعایت ساختار زبان فارسی ارائه شده است از این رو با اندکی تسامح می توان آن را در شمار ترجمه های معادل قرار داد. در ترجمه برخی از آیات توضیحات بسیار کوتاه تفسیری نیز وجود دارد که از متن جدا نشده است. [۷]

احمد کاویا نیپور (۱۳۷۲ ش)

احمد کاویانپور سرهنگ ارتش و از خاندان علم و دین است وی پس از آنکه در سال ۱۳۵۷ از خدمت ارتش باز نشسته شد به تحقیق و پژوهش روی آورد و از جمله قرآن را به زبان آذری و فارسی ترجمه کرد. ترجمه کاویان پور در سال ۱۳۷۲ از سوی انتشارات اقبال منتشر گردید.

این اثر که ترجمه ای ادبی و شیوا همراه با توضیحات و زیر نویس است با استفاده از تفسیر ابو الفتوح رازی و کشف الحقایق نگارش یافته است. در تقریظی که آیت الله وحیدی بر این اثر نگاشته است آن را ترجمه ای دقیق نامیده که در آن سعی شده است هیچ چیز و لو یک حرف در ترجمه از متن قرآن زیاد کم نشود. همچنین ایشان این ترجمه را از جهت روان و ساده بودن و دقت در واژه گزینی ستوده است. [۸] گفتنی است این ترجمه توضیحات و اضافات زیادی دارد که شامل نکات تفسیری، شرح آیات و واژگان و ذکر مخدوفات می شود که اکثر آنها داخل پرانتز قرار گرفته و بخش از آن نیز در زیر نویس ارائه شده است.

ترجمه کاظم پور جوادی (۱۳۷۲ ش)

دکتر کاظم پور جوادی از مترجمین و قرآن پژوهان معاصر است. ترجمه ایشان از قرآن سلیس و روان است که بر اساس قواعد نحوی زبان فارسی و به تعبیر مترجم از انتخاب برابر نهاده های فارسی و حداقل کلمات و واژه

های دخیل نگارش یافته است. آقای بهاء الدین خرمشاهی که ویراستار این ترجمه می باشند آن را چنین معرفی می کند: «این ترجمه یکی از روان ترین و خوشخوان ترین ترجمه های عصر جدید است. اما همواره میزان دقت علمی اش و مطابقت اش با نص مقدس قرآن، به اندازه روانی و خوشخوانی اش نیست.» [۹] روش ترجمه، روش معادل است و دارای توضیحات مختصری در داخل پرانتز می باشد. بر ترجمه پور جوادی انتقاداتی مانند عدم دقت در ترجمه آیات اعتقادی، عدم دقت در معادل گزینی، ایجاز مخل، رعایت نشدن همسانی در ترجمه و ابهام در ترجمه ذکر شده است. [۱۰]

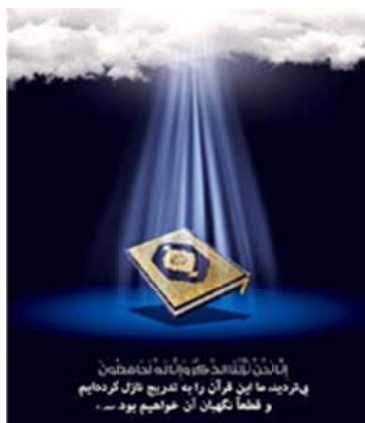
اکبر یزدان پناه (۱۳۷۸ ش)

ترجمه اکبر یزدان پناه از قرآن کریم به انضمام ترجمه انگلیسی و با عنوان «القرآن الکریم عربی فارسی انگلیسی» عرضه شده است. [۱۱] اثر ترجمه ای محتوایی معادل بوده و به سبکی ساده و روان نگارش یافته است. معادل گزینی مترجم مطابق با نثر معیار می باشد و سعی او در آن بود که حتی الامکان ترجمه ای شیوا و ادبی از آیات الهی ارائه دهد که اما توفیق چندانی در این زمینه نیافت. مترجم توضیحات اندک تفسیری را متمایز از متن و با پرانتز ارائه داده است.

ترجمه گرمارودی (۱۳۸۳ ش)

ترجمه دکتر سید علی گرمارودی از قرآن کریم در سال ۱۳۸۳ منتشر شد. مؤلف ادیب این اثر برای نگارش آن که یکی از دقیق ترین و ادبی ترین ترجمه های قرآن است حدود پنج سال تلاش نموده است. دکتر خرمشاهی که مقدمه مفصلی بر این ترجمه نوشته است شیوائی، امانت و زیبایی آن را ستوده است. [۱۲] مترجم در مؤخره ترجمه چند ویژگی مهم را برای آن بر می شمارد از جمله آنکه زبان ترجمه، نثر معیار با اندک چاشنی باستان گرایی است. در این اثر مترجم برای برخی از کلمات معادل هائی را از کلماتی که در زبان معیار یا در متون کهن بکار رفته برگزیده است مانند ترجمه جبار به "کام شکن". ایشان در ترجمه واژگان به وجوه و نظائر هر کلمه توجه داشته و برای کلماتی که دارای چند معنا است در هر جا معنای متناسب آورده است. افزون بر این نکات ویرایشی در متن ترجمه به طور کامل رعایت شده است. [۱۳] یکی از امتیازات مهم این اثر، زیر نویسهای بسیار سودمند و علمی آن است که در آنها گزینش برخی از واژه ها به منابع فارسی قدیم و جدید مستند شده است.

ترجمه تفسیر راهنما (۱۳۸۵ ش)

یکی از کارهای ارزنده مرکز فرهنگ و معارف قرآن تدوین نخستین تفسیر قرآن با روش ترکیبی است. جلد نخست این تفسیر ۲۰ جلدی که با ساماندهی و تکمیل یادداشت های قرآنی اندیشمند قرآن پژوه آیت الله هاشمی رفسنجانی شکل گرفته است با عنوان تفسیر راهنما منتشر شد. این تفسیر نخست ترجمه آیات را به همراه نداشت اما پس از انتشار هفت جلد مرکز بر آن شد که ترجمه ای بر آن بیافزاید. در سال ۱۳۸۵ ترجمه آیات بطور مستقل چاپ شد.

ترجمه تفسیر راهنما یکی از ترجمه های گروهی از قرآن است که با همت گروهی از پژوهشگران مرکز فرهنگ و معارف قرآن به ویژه حجج اسلام صالحی نجف آبادی ، انصاری محلاتی و طالبی به رشته تحریر آمد است.

مولفان این ترجمه تلاش کرده اند تا با رعایت نثر معیار ترجمه ای مطابق و معادل ارائه نمایند. بنابر آنچه در موخره ترجمه آمده است در این ترجمه به معنای اصلی واژه ها توجه ویژه ای شده و از ذکر لازم معنی یا مراد تفسیری اجتناب شده است. توضیحات تفسیری بسیار اندک بوده و افزوده های تفسیری در قلاب قرار گرفته است تا در مرز میان ترجمه و تفسیر رعایت گردد. [۱۴]

ویژگی ممتاز این ترجمه واژه گزینی آن است. مترجمان تلاش کرده اند معانی واژه ها را آنگونه که هست منعکس کنند و ساختار عبارات نیز به گونه ای مورد توجه قرار گیرد که ترجمه از معنای مراد آیه فاصله نگیرد. [۱۵]

ترجمه محمد مهدی فولادوند (۱۳۷۳ ش)

محمد مهدی فولادوند فرزند مرحوم محمد حسین بختیاری است. فولادوند در چندین انجمن علمی چون انجمن فلسفه ایران و علوم انسانی یونسکو و انجمن شعرای فرانسه و نویسندگان فرانسه زبان عضویت دارد. از ایشان نزدیک به ۳۰ جلد کتاب به فارسی و فرانسه منتشر شده است. [۱۶] مهمترین اثر وی ترجمه قرآن کریم به فارسی است که در سال ۱۳۷۳ با ویرایش محمد رضا انصاری و سید مهدی برهانی چاپ و نشر یافته است. [۱۷]

ترجمه استاد فولادوند ترجمه ای است به فارسی امروزی و سراسر ساده و بدون سبک و فاقد گرایشهای خاص و افراطی است یعنی نه فارسی گرای مفرط دارد و نه عربی گرای: نحو عبارات، پیچیده نیست و بسیار مفهوم است. مهمترین ویژگی این اثر دقت بی نظیر مترجم در مطابقت آن با متن مقدس قرآن کریم است به

گونه ای که حتی تأکید هایی را که در نثر و زبان عربی و نیز قرآن کریم فراوان و در فارسی بسیار کمیاب است به نحوی ظاهر کرده اند در مواردی (حدود ۲ یا ۳ در صد) [۱۸]

این ترجمه دارای توضیحاتی می باشد که در داخل دو قلاب قرار گرفته است. روش مترجم در ترجمه میانه ای از ترجمه تحت اللفظ و ترجمه محتوایی می باشد یعنی دقت و مطابقت ترجمه با اصل آیه و همچنین خوشخوانی و روانی آن هیچکدام فدای دیگری نشده است. علاوه بر این یکی از ویژگیهای کم نظیر ترجمه حاضر، همت مترجم در ارائه یک ترجمه آهنگین در سوره های مکی انتهای قرآن است.

بدون اغراق این ترجمه یکی از دقیق ترین و شیواترین ترجمه های معاصر است، آقایان ملکیان، مهدوی راد، خرمشاهی، خانی در مؤخره ترجمه، آن را از حیث صحت و امانت و به کار گیری معادلهای مصطلح در فارسی امروزی و در عین حال روانی، شیوایی و سادگی بهترین ترجمه در میان ترجمه های منتشر شده در پنجاه سال اخیر می دانند. [۱۹]

نویسنده: محمد خامه گر

فراوری: جهرمی زاده_ گروه دین و اندیشه تبیان

[1] کوشا، محمد علی، وقف میراث جاویدان، بهار ۱۳۷۵.

[2] دکتر امامی، ابوالقاسم، ترجمه های جدید، بینات شماره ۲ سال اول.

[3] اهتمام ایرانیان به قرآن، ص ۶۳.

[4] کوشا، محمد علی، وقف میراث جاویدان، شماره ۶، نقدی بر ترجمه ابوالقاسم امامی.

[5] مجتبوی، سید جلال الدین، قرآن حکیم، انتشارات حکمت، ۱۳۷۲ اثر، تهران.

[6] اهتمام ایرانیان به قرآن، ص ۱۲۸.

[7] ترجمه تفسیر بیان السعاده فی مقامات العباده، مترجم: محمدرضا خانی، حشمت الله ریاضی، چاپ اول، ۱۳۷۲، مرکز چاپ و انتشارات دانشگاه پیام نور.

[8] کاویان پور، احمد، ترجمه قرآن کریم، انتشارات اقبال، چاپ اول، ۱۳۷۲، تهران.

[9] دانش نامه قرآن و قرآن پژوهی، ص ۵۵۱.

[10] محمد خوان، نقدی بر ترجمه قرآن پورجوادی، بینات، شماره ۴۹ و ۵۰، ص ۲۰۵.

[11] القرآن کریم عربی فارسی انگلیسی، ترجمه سی جزء کامل، خطاط: عثمان طه، مترجم: اکبر یزدان پناه نوبت چاپ: اول سال ۱۳۷۸ انتشارات پیک فرهنگ.

[12] گرمارودی، سید علی، ترجمه قرآن کریم، چاپ اول، تهران، انتشارات ثریانی، ۱۳۸۳ پی گفتار بهاء الدین خرمشاهی، ص 692 - 682.

[13] همان، پی نگاست مترجم، ص ۶۴۲-۶۳۴.

[14] مرکز فرهنگ و معارف قرآن، ترجمه قرآن کریم، چاپ اول، قم، انتشارات بوستان کتاب، ۱۳۸۵ درباره این ترجمه، ص ۶۱۰.

[15] بینات، شماره ۴۹ و ۵۰، ص ۴۲۶.

[16] اهتمام ایرانیان به قرآن، ص ۱۸۴.

[17] فولادوند، محمد مهدی، ترجمه قرآن کریم، چاپ اول، ۱۳۷۳، انتشارات دفتر مطالعات تاریخ و معارف اسلامی.

[18] قرآن پژوهی، ص ۳۴۴، بهاء الدین خرمشاهی، نشر فرهنگی مشرق، ۱۳۷۲.

[19] اهتمام ایرانیان به قرآن، ص ۱۸۵.